

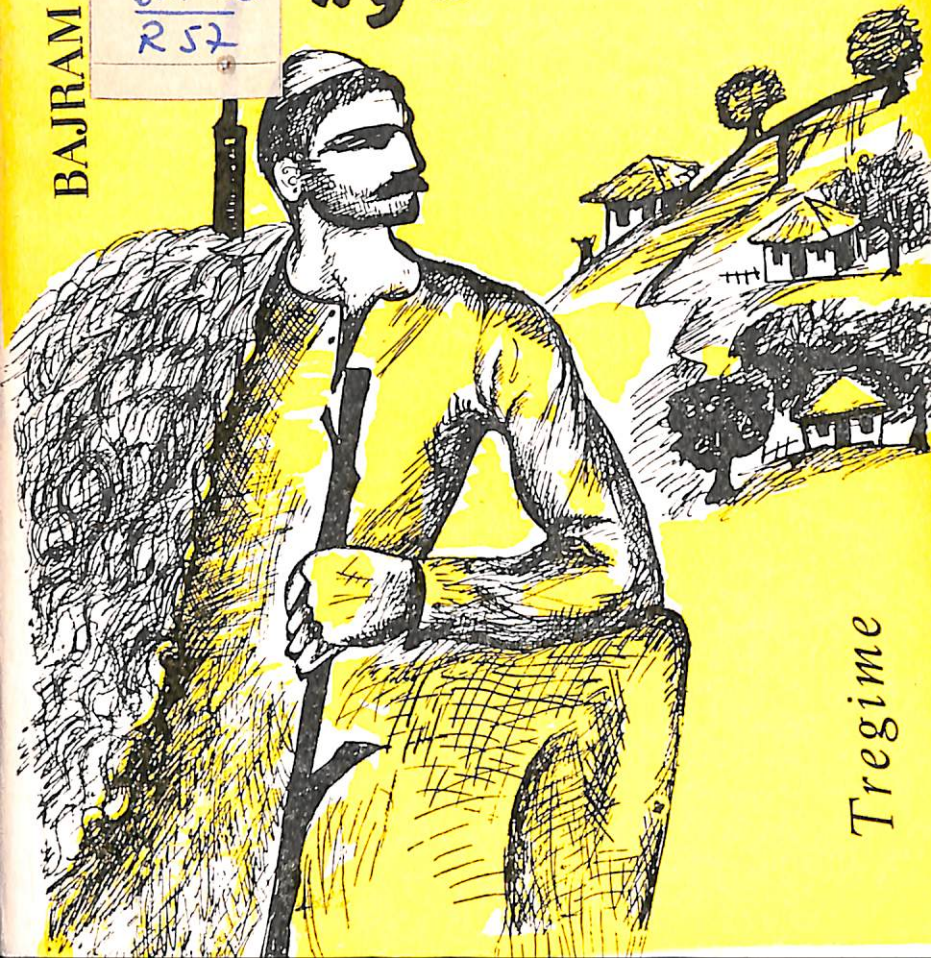
BAJRAM RESULI

BIBLIOTEKA
SHTETIT

814-32

R 52

Pas kthimit nga lufta

Tregime

SH-32

R 57

BAJRAM RESULI

PAS KTHIMIT NGA LUFTA

Tregime e skica

2164

SHTËPIA BOTUESE «NALM FRASHËRI»

KODRA E TË GJASHTËVE

Armiku ishte vendosur prej disa ditësh në fortifikata të përgatitura më së miri. Vendi strategjik që kishte zgjedhur, një kodër nja 800 metra e lartë, ishte me të vërtetë i leverdisshëm për të. Prej andej, ai dominonte pothuaj një numër fshatrash përreth. Se si i kishin ngjitur në atë kodër disa topa, të cilët qëllonin vazhdimisht, askush nuk e dinte. Disa thoshin se kishin hapur një rrugë makine, disa të tjerë thoshin se i kishin ngjitur me disa mushka të mëdha. Topat qenë vendosur në majën e kodrës, e cila shtrihej në një gjatësi prej gati dy km. Vullnetarët, të cilët shikonin predhat që kalonin mbi kokat e tyre dhe që shpesh pëlçitnin fare pranë tyre, kërkonin që të sulmonin dhe ta zhduknin sa më parë atë fole të rrezikshme të armikut. Po komandantët e forcave kryengritëse kishin llogaritur se një sulm i drejtpërdrejtë mbi atë kodër, do të kërkonte viktima të shumta.

— Epo dasmë pa mish nuk bëhet, de! — tha një vullnetar trupgjatë, me gjoksin e zbuluar tërë lesh.

— Po nuk duhet të harxhohemi shumë, — tha një nga komandantët, — pa e dimë se s'ka dasmë pa mish!

— Unë mendoj se pa pasur topa nuk mund të sulmojmë, — tha i biri i Selim agajt, që edhe ai kishte ardhur «vullnetar» bashkë me fshatarët e tjerë. — Duhet rrahur njëherë mirë e mirë me topa dhe pastaj të bëjmë hyxhym, — vazhdoi ai.

— Po ku t'i gjejmë topat, or babaxhan?! — ia priti një vullnetar.

— Epo atëherë u pa kjo punë! Duhet të presim! Nuk dihet si e sjell punën allahu, — tha i biri i Selim agait. — Babai im thotë një fjalë: «mishi të piqet, e helli të mos digjet».

— Lërna ore, me gjithë atë babanë tënd, — tha një tjetër. — Po të jemi të zot, topat do t'ua marrim armiqve, siç ua morën të parët tanë denbabaden! — Atë çast një numër predhash fërshëlyen mbi kokat e vullnetarëve tanë dhe ranë sipër shtëpive të fshatit. Tymi u ngrit deri lart në qiell shtëllunga-shtëllunga të zeza.

— E shikoni se ç'bëjnë të poshtrit, or vëllezër, — tha njëri nga vullnetarët. — As që mendojnë se në ato shtëpi ka fëmijë, gra, pleq!

— Armiku nuk ka ardhur për të përkëdhelur fëmijët tanë, po për të na i vrarë, — tha kapedan Hazbiu, një burrë me shtat mesatar, pak thatim, me flokë të gjatë, me ballë të gjerë e me sy të zinj e të shndritshëm. — Ne jemi ata që do të mbrojmë fëmijët tanë. Atëherë, si thoni, vëllezër, — pyeti ai, — a do të rrimë akoma të bëjmë sehir armiqte që po na vrasin njerëzit tanë, po na shkatërrojnë vatrën tonë?...

— Të sulmojmë! Të sulmojmë! — buçiti zëri i vullnetarëve kryengritës. Pastaj komandantët e çetave u mbloodhën veç nga vullnetarët.

Mbrëmja e asaj nate të korrikut të vitit 1920 ishte plot zagushi. Vullnetarët kishin marrë urdhër të qëndronin në gatishmëri të plotë. Ata pritnin urdhrin e komandantëve të tyre për t'u hedhur në sulm kundër pozicioneve të pushtuesit. Herë pas here dëgjohej gjëmimi i topave të armikut, që qëllonin në drejtim të forcave tona, po predhat binin shumë larg, megjithëse fërshëllenin përmbi kokat e vullnetarëve. Italianët e kishin zakon që natën, nga frika, qëllonin herë pas here me top, në drejtim të pacaktuar, kuturu.

— Duhet njëzet vullnetarë, — tha kapedan Hazbiu. Vullnetarët me armë në duar përnjëherë u ngritën më këmbë dhe nxorën përpara gjokset e tyre, Kapedan Hazbiu zgjodhi njëzet prej tyre, nga më trimat. Ai i njihte mirë ata, se nuk ishte hera e parë që binin në luftë. Mbushën nga një torbë me bomba (bombat ia kishin kapur armikut tri ditë më parë në një sulm të befasishëm), nga një thikë të mprehtë në brez dhe pushkën krahëqafë.

— Ejani, vëllezër, pas meje! — tha kapedan Hazbiu. Dhe në errësirën e asaj nate korriku, ata u nisën me kapedan Hazbiun në krye. Po për çudi ata nuk u nisën drejt pozicioneve të armikut. Ata shkuan ndonjë orë larg nga vendi ku qenë, zbritën në një të tatëpjetë, pastaj hynë në një përrua të thellë, si hauz. Atje qëndruan pak. Kapedan Hazbiu u dha detyrën:

— Vështirë do ta kemi, vëllezër, po me çdo kusht duhet t'i ngjitemi këtij shkëmbi përpjetë. Rrugë tjetër nuk na ka mbetur!

— Do të ngjitemi pa tjetër, — pohuan njëzëri vullnetarët. Kështu, të njëzetët iu qepën atij shkëmbi lart i cili të çonte drejt e në pozicionet e topave të armikut. Duke qëndruar pak larg njëri-tjetrit, ata ngjiteshin ngadalë, me zor të madh. Opingat prej lëkure lope filluan t'i pengonin në ngjitje. Ata shpesh shkëmbin, prandaj i hoqën opingat dhe i vunë në torbë. Ash-tu, zbathur, ata filluan të ngjiteshin më lehtë, po këmbët filluan t'u rridhnin gjak prej gurëve që ishin të mprehtë si thika. Armiqtë lëshuan prozhektorët në drejtim të fushave e kodrave përkarshi, por atyre kurrë nuk mund t'u shkonte ndër mend se në atë shkëmb të thepisur, guva-guva, mund të ngjitej këmbë njeriu. Oficerët armiq e kishin studjuar mirë atë shkëmb dhe kishin arritur në përfundimin se prej andej nuk mund t'u vinte asnjë e keqe. — Këtej na mbron vetë natyra, — kishte thënë një nga oficerët më kompetentë.

Vullnetarëve këmbët po u pikonin gjak, trupi i tyre kullonte djersë. Po misioni ishte i rëndësishëm e duhej kryer me çdo kusht. Ata vazhdonin të ngjiteshin. Topat e armikut vazhdonin të qëllonin pozicionet e forcave kryengritëse. Të njëzetët i dëgjonin ato krisma tani fare afër. Dhe për çudi, ato krisma topash u jepnin atyre forca të reja, që të ngjiteshin sa më shpejt. Fryma po u merrej, zemra po u rekëtinte fort. Por ata edhe dhembjen e këmbëve që u pikonin gjak tanimë nuk po e ndienin.

Kishin mbërritur vetëm disa hapa larg topave të armikut. Rreth e rrotull asgjë nuk pipëtinte. Një qetësi e çuditshme edhe në pozicionet e armikut. Tani vullnetarët që nga poshtë i shikonin edhe grykat e topave që villnin flakë e zjarr. Ja, nga ato

gryka kishin dalë me dhjetëra predha, të cilat kishin bërë kërdrinë mbi shtëpitë e atyre fshatrave rreth e rrotull. Prandaj duhej zhdukur sa më parë ajo fole e rrezikshme, e cila sillte vetëm vdekje e shkatërrim.

Në orën 3.30 qetësia u prish. Kapedan Hazbiu me një zë të lartë, që të tmerronte, thirri: «O djema, përmbi topat!» — Dhe vullnetarët me një shkathtësi të habitshme u hodhën menjëherë mbi pozicionet e armiqve. Armiqtë, në llogoret e topave, të kapur në befasi, u ndodhën me të vërtetë në një gjendje tepër kritike. Nën breshërinë e bombave të dorës, të hedhura njera pas tjetrës nga vullnetarët, ata në fillim u gjendën të çorientuar. Klithmat e armiqve shoqëroheshin nga të shtënat e tyre, kuturu. Oh, ç'konfuzion i madh në radhët e armikut! Bile pati edhe vrasje padashur midis njëri-tjetrit. Një pjesë e tyre ngriheshin të alarmuar dhe, pa ditur se ç'po ndodhte, ia mbathën vrapit tatëpjetë korijes. Oficerët u thërritnin ushtarëve të qëndronin, të ktheheshin prapa, po shumë nga ata vraponin të alarmuar. Të njëzet luftëtarët tanë hidheshin sa nga njëri në tjetrin pozicion, qëllonin me bomba, me thika. Por edhe armiqtë sikur e morën veten. Ata filluan të qëllonin, të shanin, të thërritnin, dikush rënkonte me të madhe. Nga një kazermë pak më poshtë filluan të dilnin një numër i madh ushtarësh armiq, me një shpejtësi të rrufeshme, me karabinat nëpër duar. Oficerët e tyre, të alarmuar dhe me drithërima, thërritnin si të tërbuar: «Avanti ragaci sui briganti!» Dhe një breshëri shumë e dendur plumbash fërshëllente mbi kokat e luftëtarëve tanë. Ndërmjet flakëve që nxirrnin tytat e

1) — Përpara...

pushkëve të armikut, tanët i diktonin mirë ushtarët armiq. Të futur dhe të mbrojtur nëpër pozicionet e armiqve, mbrojtësit e të cilëve ata i zhdukën që në sulmin e parë, kryengritësit qëllonin mbi rreshtat e armiqve, që kërkonin të rimerrnin pozicionet e humbura. Tani filloi një përleshje shumë e ashpër. Italianët luftonin në mënyrë të dëshpruar. Po luftëtarët tanë i ndihmoi shumë si njohja e terrenit, ashtu edhe ardhja në ndihmë e shokëve të tyre, të cilët tanimë nuk pengoheshin as nga topat dhe as nga mitralozët e armikut. Dhe atëherë, oh, ç'përleshje u bë! Puna vajti deri në luftim trup me trup. Kamat futeshin në trup të armiqve, klithmat e italianëve ngriheshin deri në qiell. Tanët hidheshin si luanë mbi armiqtë, por edhe ata qenë u treguan trima. Dhe vetëm kur filloi të gdhihej dhe kur panë shokët e tyre të shtrirë e të rrokullisur sa andej-këtej, si mos më keq, mbytur në gjak, ata që kishin mbetur ngritën duart lart. Vetëm pak prej tyre mundën të iknin tatëpjetë asaj kodre. Nuk dihej me siguri sa vetë kishin qenë armiqtë, po dihet se prej tyre 31 vetë mbetën të vrarë, 40 të plagosur dhe 21 u zunë robër. Po ja, fytafyt me armiqtë në llogoret e tyre kishin rënë përgjithnjë edhe gjashtë bij të popullit tonë, bij të asaj krahine, dhjetë të tjerë të plagosur dhe një i humbur. (I humburi u gjend shumë ditë më vonë. Ishte i biri i Selim agait, i cili nga frika, kur çetat ishin hedhur në sulm, kishte bërë një kthim prapa dhe kishte ndalur vrapin te teza e tij, në një fshat të largët për të ngrënë petulla). I ati dhe e ëma e qanë për së gjalli djalin e tyre dhe pritën edhe ngushëllime. «Trimërisë dhe flijimit» të të

birit të Selim agait «një poet i kohës» i dedikoi një vjershë, ku ndër të tjera i thoshte:

«O Ridvan, o kapedan,
Re për popull e vatan,
Lum ai varr që ty të mban!»

Por «poetit» as që i shkoi ndër mend të thoshte qoftë edhe një fjalë të vetme për ata gjashtë luftëtarët e varfër që u flijuan fytafyt me pushuesit gjakatarë. Por Muminin, Hajdarin, Selmanin, Hydaiun, Musain, Muharremin, si të gjithë luftëtarët e lirisë, populli i përjetësoi në këngën e vet, duke e bërë veprën e tyre të pavdekshme. Që të gjithë ishin shumë të varfër dhe kurrë s'e patën ngopur barkun me bukë. Këmbët e tyre s'kishin veshur kurrë këpucë. Dhe ishte kjo arsyeja që autoritetet e asaj kohe nuk u kujtuan të zinin kurrë në gojë emrat e tyre, lërë më të vendosnin qoftë edhe një gur në vendin ku ata trima dhe heronj të popullit tonë derdhën gjakun për lirinë e atdheut. Ja për shëmbull xha Mumini, ai burrë i urtë e shakaxhi, me ato mustaqet e gjata deri te veshët, me atë këmishën tërë arna e këmbëzbathur, u gjend i vrrarë me thikën në dorë, ngulur thellë në gjoksin e një oficeri armik. Hajdari, ai djaloshi simpantik, që linte me gojë hapur njerëzit nëpër dasma me atë zërin e tij si bilbil dhe që fshatarët i thoshin «bilbili i fshatit», ishte ndarë tri copash nga një granatë e armikut. Ai sa kishte hyrë në të 25-at. Kishte trup të bukur, që ia kishin zili gjithë mo-

shatarët. Selmani, i hollë e i gjatë, me atë fytyrë të verdhë dyllë ngaqë vuante nga malarja, me një gomar të çalë, shiste dru në qytet për një copë babanace. Atij i thanë të mos vinte vullnetar, se ishte i dobët dhe i sëmurë, por ai ishte përgjigjur ashtu siç ia ndiente zemra: «Kur atdheu është në rrezik, njeriu harron veten e tij». — Dhe u gjend i shtrirë pranë shtratit të një topi armik e dukej sikur flinte. HYDAIU nuk kishte as një javë që ishte martuar. Punonte shërbëtor te një aga i Lubonjës, larg fshatit të tij. Agai shpirtkazmë e kishte lënë të rrinte me nusen vetëm tri ditë, se nuk pritnin punët e çiflikut. Po trimi MUSA? Ai kishte lënë në shtëpi gruan me dy fëmijë, nënën dhe babanë të paralizuar. Gruaja pas vrasjes së të shoqit ruante dhitë e fshatit për të ushqyer fëmijët dhe pleqtë që i la ai. Ja dhe MUHARREMI, ai djali me vetulla të trasha, që u gjend i vrarë mbi trupin e një oficeri madhor, me duart e tij të karfosura fort në fytin e armikut. Ai u rrit jetim, se babanë ia kishin vrarë turqit, kur kishte kundërshtuar pagimin e xhelepit. E kishte rritur e ëma me lakra të ziera. Edhe atë ditë, që u nis për në luftë, ai hëngri një sahan me lakra të ziera, me pak miell brenda...

Ata mbetën atje në atë kodër, në zemër të Labërisë. Mbetën si yje që ndriçojnë gjithmonë. Tani ai vend quhet Kodra e të Gjashtëve. Rreth e rrotull fshatarët kanë mbjellë qershi, në degët e të cilave çdo pranverë këndojnë bilbilat këngën e lirisë...